

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑



ผู้เรียบเรียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ

ผู้ตรวจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณรุ่ง ปภาพลิษฐ์
ดร.เบญจวรรณ ศรีมารุต
อาจารย์พิทักษ์ เผือกมี

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-05-5135-4

สงวนลิขสิทธิ์
บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
พ.ศ. ๒๕๖๔
website : www.iadth.com

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
๑๒๕๖/๙ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๔๓-๔๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๑-๔๔๙๙
แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

คำนำ

สารบัญ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ซึ่งมีเนื้อหาครบถ้วนตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โดยมีการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน ข้อมูลที่ทันสมัยและใช้ภาพประกอบที่สวยงาม เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด และเกิดความสนใจศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

ในหนังสือเรียนมีองค์ประกอบ ดังนี้ ผังสาระการเรียนรู้ จุดประกายความคิด เนื้อหาและข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เพิ่มเติมเสริมความรู้ อาชีพรู้ รักโลก ผักผลไม้ทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และผังสรุปสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

	หน้า
ผังสาระการเรียนรู้	๔
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑	
ความเป็นมาของท้องถิ่น	๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	
การสร้างสรรค์อารยธรรม	๒๓
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓	
อาณาจักรอยุธยา	๓๙
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔	
อาณาจักรธนบุรี	๗๑
บรรณานุกรม	๘๘

ประวัติศาสตร์ ผังสาระการเรียนรู้

ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑

ตัวชี้วัดปลายทาง

สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น
โดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย

ตัวชี้วัดปลายทาง

รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบ
คำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับ
ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑
ความเป็นมาของท้องถิ่น

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑
ความเป็นมาของท้องถิ่น

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑
ความเป็นมาของท้องถิ่น

มาตรฐาน ส ๔.๒

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีน
ที่มีต่อไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป

ตัวชี้วัดปลายทาง

อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อ
สังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒
การสร้างสรรค์อารยธรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒
การสร้างสรรค์อารยธรรม

มาตรฐาน ส ๔.๓

ตัวชี้วัดปลายทาง

อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและ
ธนบุรีโดยสังเขป

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทาง
เศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ
สมัยอยุธยา และธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและ
ธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ อาณาจักรอยุธยา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ อาณาจักรธนบุรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ อาณาจักรอยุธยา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ อาณาจักรอยุธยา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ อาณาจักรอยุธยา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ อาณาจักรธนบุรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ อาณาจักรอยุธยา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ อาณาจักรธนบุรี

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ความเป็นมาของท้องถิ่น

ผังสาระการเรียนรู้



สาระสำคัญ

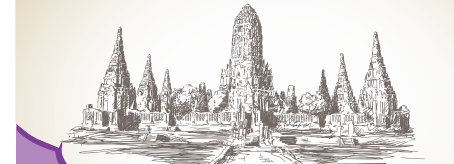
การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลายเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

หลักฐานทางประวัติศาสตร์
ที่ใช้ในการศึกษาท้องถิ่น

การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น สามารถศึกษาจากแหล่งข้อมูลหรือหลักฐานที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง เช่น



การศึกษาจากเอกสาร



การศึกษาจากโบราณสถาน



การศึกษาจากโบราณวัตถุ



ตัวชี้วัดปลายทาง

๑. สืบค้นความเป็นมาของ
ท้องถิ่นโดยใช้หลักฐาน
ที่หลากหลาย
(ส ๔.๑ ป.๕/๑)

๒. รวบรวมข้อมูลจากแหล่ง
ต่าง ๆ เพื่อตอบคำถาม
ทางประวัติศาสตร์อย่างมี
เหตุผล (ส ๔.๑ ป.๕/๒)

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

๓. อธิบายความแตกต่าง
ระหว่างความจริงกับ
ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราว
ในท้องถิ่น (ส ๔.๑ ป.๕/๓)



▲ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ในท้องถิ่นของนักเรียนพบหลักฐานที่ใช้
สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นอะไรบ้าง



๑. ท้องถิ่นของเรา

ท้องถิ่น หมายถึง ที่ใดที่หนึ่งที่มีหลายชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกัน มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติคล้ายคลึงกัน ทำให้มีลักษณะสังคมและวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น ประเพณีท้องถิ่น ภาษาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น



▲ ประเพณีแข่งเรือยาวมีในท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ



▲ ประเพณีบุญบั้งไฟในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ซึ่งมีความแข็งแรง จึงมีประเพณีเกี่ยวข้องกับการขอฝน



▲ ประเพณีบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำในท้องถิ่น
ที่อยู่ใกล้ป่าไม้ บนภูเขาสูง



▲ ประเพณีทำขวัญข้าว พบทุกท้องถิ่นในประเทศไทย
ที่มีการประกอบอาชีพทำนา

นอกจากนี้ท้องถิ่นยังหมายถึง พื้นที่ที่อยู่ภายในขอบเขตการปกครอง ส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และรวมถึงพื้นที่ในเขต การปกครองส่วนภูมิภาค เช่น จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ดังนั้นแต่ละท้องถิ่น จึงมีอาณาเขตไม่แน่นอน ขึ้นอยู่ว่าจะใช้เกณฑ์ใดกำหนดขึ้น

ผู้คนส่วนใหญ่ในแต่ละท้องถิ่นมักมีประวัติความเป็นมาร่วมกัน ดังนั้น การดำเนินชีวิต ความเชื่อ ภาษา และวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากการแต่งกาย การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ การใช้ภาษาถิ่น อาหารท้องถิ่น

แต่ละท้องถิ่นจะมีสภาพทางภูมิศาสตร์ ทั้งภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกันออกไป ผู้คนในท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์หลากหลายจากธรรมชาติที่ตนอาศัยอยู่ ท้องถิ่นยังเป็นแหล่งความรู้ แหล่งภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษในท้องถิ่นได้คิดค้นและสร้างสมจนตกทอดมาถึงปัจจุบัน ทำให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นักเรียนจึงควรให้ความสนใจท้องถิ่นของตนเอง โดยการสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น เช่น ความเป็นมาของท้องถิ่น สถานที่สำคัญในท้องถิ่น บุคคลสำคัญในท้องถิ่น

๒. การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น

เมื่อนักเรียนต้องการศึกษาท้องถิ่นของตนเอง สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

๒.๑ สืบค้นท้องถิ่นของตนเอง

แต่ละท้องถิ่นต่างมีสถานที่สำคัญ สิ่งของสำคัญ และบุคคลสำคัญในท้องถิ่น ซึ่งนักเรียนสามารถสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นได้ เช่น

สถานที่สำคัญ

ประกอบด้วย สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่น เช่น วัด มัสยิด โบสถ์



▲ โบสถ์



▲ วัด



▲ มัสยิด

สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เช่น อนุสาวรีย์ พระบรมราชานุสาวรีย์ แหล่งสืบค้นทางโบราณคดี อุทยานประวัติศาสตร์ รวมทั้งบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างอื่นที่บรรพบุรุษในท้องถิ่นสร้างขึ้น



▲ อนุสาวรีย์ชาวบ้านบางระจัน
จังหวัดสิงห์บุรี



▲ อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์
จังหวัดกาญจนบุรี

สิ่งของสำคัญ

ประกอบด้วย วัตถุที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ เช่น พระพุทธรูป เทวรูป วัตถุโบราณ เช่น เครื่องปั้นดินเผา สิ่งของเครื่องใช้ของบรรพบุรุษ เช่น เครื่องมือจับสัตว์ เครื่องมือทอผ้า ตะเกียงน้ำมัน กระต่ายขูดมะพร้าว รวมทั้งเอกสารโบราณ ซึ่งบางท้องถิ่นได้รวบรวมไว้จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้น



▲ พระพุทธรูปชินสีห์ วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร



▲ เครื่องทอผ้าหรือกี่ทอผ้า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า

บุคคลสำคัญของท้องถิ่น

ในแต่ละท้องถิ่นจะมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น บางคนเคยมีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์สำคัญในท้องถิ่น บางคนมีบรรพบุรุษเป็นบุคคลสำคัญของท้องถิ่นจึงมีเรื่องเล่าที่ทำให้เราเรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่นได้

นอกจากนี้ในท้องถิ่นยังมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือเฉพาะสาขา เช่น ช่างปั้น ช่างทอง นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ เกษตรกรดีเด่น นักวิทยาศาสตร์ที่สามารถอ่านอักษรโบราณได้ บุคคลเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจความเป็นมาของท้องถิ่นได้

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่นของนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจท้องถิ่นของตนเองได้เป็นอย่างดี

๒.๒ ศึกษาหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ของท้องถิ่น

แต่ละท้องถิ่นจะมีแหล่งรวบรวมหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ของท้องถิ่นไว้ เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์วัฒนธรรม ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดของหน่วยราชการต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารเผยแพร่ความรู้ของหน่วยราชการ เช่น ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล

แหล่งรวบรวมหนังสือและเอกสารเหล่านี้ จะมีหนังสือมากมายและหลายประเภทให้นักเรียนสามารถเลือกศึกษา หนังสือที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นที่นักเรียนสนใจและรวบรวมข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว เช่น หนังสือเรื่องประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประเพณีสำคัญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะท้องถิ่น การละเล่นในท้องถิ่น

ส่วนเอกสารต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น รูปภาพ แผนที่ ก็สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเช่นกัน

๒.๓ การสอบถามและการแลกเปลี่ยนความรู้

การสอบถามเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น โดยเริ่มจากผู้มีความรู้ที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนก่อน เช่น คุณครู คุณพ่อ คุณแม่ ญาติผู้ใหญ่ จากนั้นจึงสอบถามผู้รู้ที่อยู่ไกลตัวออกไป อย่างไรก็ตาม นักเรียนจะต้องเตรียมตัวเป็นผู้ถามที่ดี โดยคำนึงว่าเราจะถามใคร ถามอะไรและถามเมื่อไหร่

การเตรียมตัวเพื่อไปสอบถาม เช่น



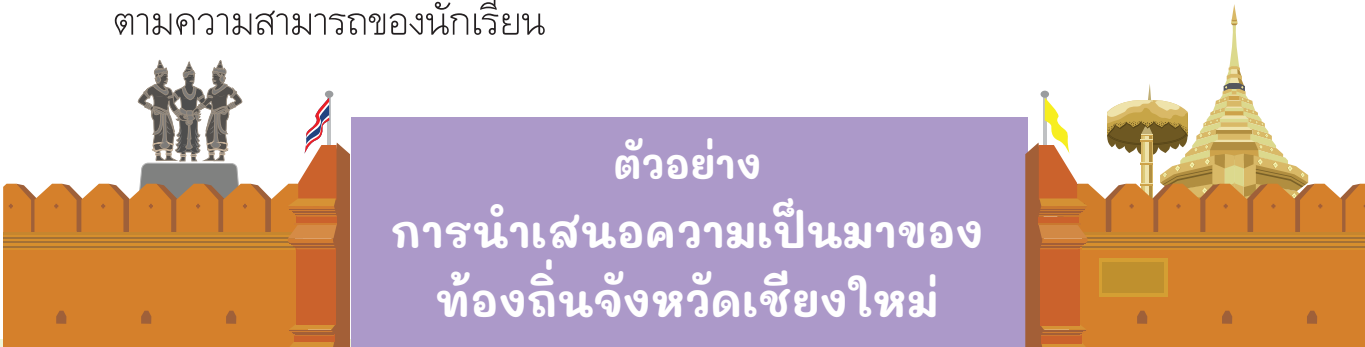
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นวิธีการตรวจสอบความรู้ที่ได้รับแต่ละแหล่งว่าถูกต้องชัดเจนหรือไม่ นักเรียนอาจแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อน ๆ โดยการเล่าสู่กันฟัง หรือนำคำถามเดียวกันสอบถามผู้รู้หลาย ๆ คน ความคิดเห็นที่หลากหลายจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจะช่วยให้นักเรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ ฝึกฝนการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

๒.๔ การบันทึกและเรียบเรียง

หลังจากที่นักเรียนได้สำรวจท้องถิ่น ได้ศึกษาหนังสือและเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งได้สอบถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้ว นักเรียนควรได้บันทึกความรู้ที่ได้รับสรุปเป็นข้อเท็จจริง เรียบเรียงเป็นเรื่องราวที่ชัดเจน โดยต้องตระหนักว่า จะต้องเขียนด้วยความเป็นกลาง และปราศจากอคติ

๒.๕ การนำเสนอ

นักเรียนสามารถนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเขียนเป็นรายงาน โดยจัดเรียงเหตุการณ์ตามลำดับเวลาที่เกิดเหตุการณ์ หรือเรียงตามลำดับหัวเรื่อง เพื่ออธิบายเรื่องราวที่ค้นพบได้อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มีความต่อเนื่อง มีเหตุมีผล การอธิบายหรือเล่าเรื่องประกอบภาพ การจัดนิทรรศการ การแสดงบทบาทสมมติ หรือรูปแบบอื่น ๆ ตามความสามารถของนักเรียน



ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน มีที่ราบระหว่างหุบเขาและมีแม่น้ำไหลผ่าน มีดินที่อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองในเวลาต่อมา จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่ถือได้ว่า เป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือ และเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนาพญามังรายได้ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๘๓๙ โดยมีพ่อขุนรามคำแหงมหาราช แห่งเมืองสุโขทัยและพญางำเมืองแห่งเมืองพะเยามาช่วยคิดสร้างและวางผังเมือง ผังเมืองเชียงใหม่จึงคล้ายกับผังเมืองสุโขทัย และตั้งชื่อเมืองว่า **นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่**

หลังจากที่พญามังรายสถาปนาเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางอาณาจักรแล้ว พระองค์ทรงวางรากฐานความเจริญรุ่งเรืองไว้หลายประการ ทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม มีการตรากฎหมายที่เรียกว่า **มังรายศาสตร์** ในด้านศาสนาได้มีการรับพระพุทธศาสนาจากหริภุญชัย

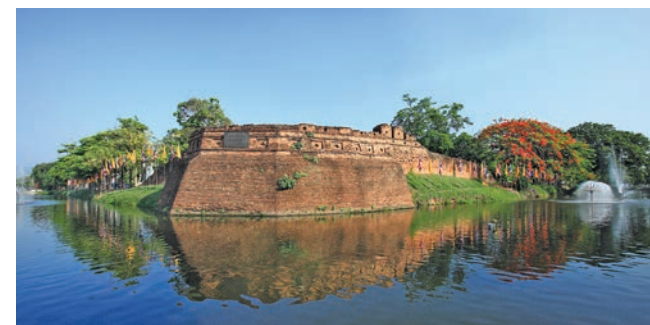


▲ พระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

โปรดให้สร้างวัดและเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่พระสุมนเถระอัญเชิญมาจากสุโขทัย ประดิษฐานไว้ที่วัดบุปผารามและวัดพระธาตุดอยสุเทพ ทั้งยังสนับสนุนให้พระภิกษุจากเมืองต่าง ๆ มาศึกษาพระธรรมวินัยแบบลังกาวงศ์ที่วัดบุปผาราม เชียงใหม่จึงกลายเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาแทนหริภุญชัยในที่สุด ต่อมาในสมัยของพญาแก้วหรือพระเมืองแก้ว พระมหากษัตริย์องค์ที่ ๑๑ พระภิกษุเชียงใหม่ได้สร้างผลงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาจำนวนมาก เช่น จามเทววงศ์ มุลศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์

ในสมัยพระนางวิสุทธิเทวี เชียงใหม่ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า เมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๑ เป็นเวลายาวนานถึง ๒๑๖ ปี ต่อมาพระยาจำบ้านขุนนางเมืองเชียงใหม่ และพระยา-กาวิละเจ้านครลำปาง เข้าสวามิภักดิ์ต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และร่วมมือกับกองทัพพระเจ้าตากขับไล่พม่าออกจากเชียงใหม่ได้สำเร็จ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๗

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระยาจำบ้านเป็นเจ้าหลวงหรือเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่คนแรกและเจ้ากาวิละเป็นเจ้าหลวงองค์ต่อมา พระเจ้ากาวิละฟื้นฟูเชียงใหม่ขึ้นโดยสร้างกำแพงเมือง ปฏิสังขรณ์สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง โดยเชียงใหม่มีฐานะเป็นประเทศราชของสยาม จนกระทั่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เชียงใหม่ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย



▲ คูเมืองเชียงใหม่ ล้อมรอบกำแพงเมืองทั้งสี่ด้าน

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เชียงใหม่มีฐานะเป็นเพียงจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย และมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบการบริหาร ขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย

๓. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาท้องถิ่น

การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น นักเรียนอาจศึกษาจากแหล่งข้อมูลหรือหลักฐานที่มีอยู่ในท้องถิ่นของนักเรียน เช่น การศึกษาจากเอกสาร โบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนศึกษาหนังสือที่เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นและการสอบถามผู้รู้ สิ่งต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่เราได้นี้เรียกว่า **หลักฐานทางประวัติศาสตร์** ซึ่งเป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งของ เครื่องใช้ อาวุธ สิ่งก่อสร้าง เอกสาร หนังสือ

หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีหลายประเภท ได้แก่

๓.๑ หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร

หมายถึง หลักฐานที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ศิลปจารึก พงศาวดาร จดหมายเหตุ แผนที่



▲ พงศาวดารโยนก ฉบับพระยาประจักษ์-กรจักร เป็นเรื่องพงศาวดารไทยในฝ่ายเหนือ เกี่ยวข้องกับต้นพระราชพงศาวดารสยาม

๓.๒ หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร หมายถึง หลักฐานที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ โบราณสถาน โบราณวัตถุ อาวุธ ตำนานท้องถิ่น คำบอกเล่า



▲ วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โบราณสถานสำคัญของผู้คนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
จัดเป็นหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร



▲ เครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์สร้างขึ้น
เป็นโบราณวัตถุ จัดเป็นหลักฐาน
ที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

๓.๓ **หลักฐานชั้นต้น** หมายถึง หลักฐานหรือข้อมูลที่มีการสร้าง จัดทำขึ้น หรือได้จากผู้พบเห็นเหตุการณ์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง เช่น จดหมายเหตุ ศิลปจารึก บันทึกโบราณ รวมถึงสื่อต่าง ๆ และโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น วัด เจดีย์ พระพุทธรูป



▲ วัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา



▲ ศิลปจารึกหลักที่ ๑
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
กรุงเทพมหานคร

๓.๔ **หลักฐานชั้นรอง** หมายถึง หลักฐานหรือข้อมูลที่ได้จากตำรา หนังสือ หรือสื่อต่าง ๆ ที่มีผู้เขียนหรือผู้รวบรวมขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นแล้ว โดยนำข้อมูลที่ได้จากหลักฐานชั้นต้นมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราว หลักฐานชั้นรอง จึงมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่า แต่หนังสือ ตำราหรือสื่อต่าง ๆ ที่เขียนหรือทำขึ้น ภายหลังจากเหตุการณ์ ทำให้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น



▲ หนังสือที่เรียบเรียงขึ้น จัดเป็นหลักฐานชั้นรอง

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นต่าง ๆ มีความสำคัญเพราะเป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ทราบเรื่องราวในอดีตเกี่ยวกับท้องถิ่นที่นักเรียนนำมาศึกษาค้นคว้าได้

ตัวอย่าง

แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ศึกษาท้องถิ่น



▲ ปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์



▲ วัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่



▲ เครื่องสังคโลก จังหวัดสุโขทัย



▲ ห้องสมุดประชาชน จังหวัดอุบลราชธานี



ฝึกฝนทักษะทางประวัติศาสตร์

นักเรียนเลือกศึกษาเรื่องราวที่สนใจในท้องถิ่นของตนเอง จากนั้นระบุหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์ และหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์ที่ใช้สืบค้นข้อมูลว่ามีอะไรบ้าง พร้อมออกมานำเสนอหน้าห้องเรียน

๔. การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น

นักเรียนได้เรียนมาแล้วว่า การสอบถามเป็นวิธีการหนึ่งของการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น โดยนักเรียนต้องเตรียมตัวเป็นผู้ถามที่ดี โดยคำนึงว่าจะถามใคร ถามอะไร และถามเมื่อไหร่ การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญ เพราะเป็นการนำไปสู่การหาคำตอบและเป็นแนวทางในการสืบค้นเรื่องราวของท้องถิ่นในอดีตได้ชัดเจน

ตัวอย่าง

คำถามที่ใช้ในการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นในกรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

- การตั้งถิ่นฐานของชาวเชียงใหม่ในอดีตอยู่ในบริเวณใด
- สาเหตุใดชุมชนชาวเชียงใหม่จึงตั้งถิ่นฐานในบริเวณนั้น
- เพราะเหตุใดเชียงใหม่จึงเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือ

คำถามต่าง ๆ เหล่านี้มักเกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้สืบค้น คำถามหนึ่งอาจนำไปสู่คำถามอื่น ๆ ต่อไป ทำให้นักเรียนต้องตั้งคำถามเพิ่มขึ้นต่อไปอีก ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นคำถามที่เริ่มต้นว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำไม เพราะอะไร

การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การสืบค้นหาแหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีทั้งบุคคล สถานที่สำคัญ สิ่งของสำคัญ หนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ

ตัวอย่าง

แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่

๑) ห้องสมุด เป็นแหล่งข้อมูลที่ใกล้ตัวที่สุด เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก จังหวัดเชียงใหม่

๒) หอศิลป์วัฒนธรรมเชียงใหม่ ภายในพิพิธภัณฑ์ได้จัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓) พระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์ อาคารสถานที่สำคัญต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่

๔) วัดสำคัญต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น วัดเชียงมั่น วัดเจดีย์หลวง วัดบุญปาราม วัดพระธาตุดอยสุเทพ

๕) บุคคลสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น พระสงฆ์

๕. ความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น

ความจริง หมายถึง เรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงสามารถตรวจสอบกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และยืนยันได้ว่าเป็นจริงหรือมีอยู่จริง เช่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นเมืองหลวง พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ตัวอักษรไทย

ข้อเท็จจริง หมายถึง ข้อมูลที่รวบรวมได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งยังไม่ได้ตรวจสอบว่าข้อมูลใดเป็นข้อมูลจริงหรือความจริง ข้อมูลใดเป็นข้อมูลเท็จซึ่งอาจเกิดจากผู้สร้างหลักฐานไม่มีความรู้หรือความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องนั้น หรืออาจจงใจปกปิดข้อมูลจริง เพราะมีผลประโยชน์ร่วมอยู่ ดังนั้นในข้อเท็จจริงจึงประกอบด้วย ข้อมูลที่เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในอดีต ข้อสรุปหรือความคิดเห็น หรืออาจรวมถึงข้อสันนิษฐาน และคำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตปะปนรวมอยู่ด้วยกัน

ดังนั้นความจริง คือ สิ่งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ส่วนข้อเท็จจริง คือ ข้อมูลที่ยังไม่ได้ตรวจสอบว่าเป็นข้อจริงหรือข้อเท็จ

การสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น เมื่อนักเรียนรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นักเรียนจึงต้องตรวจสอบและแยกแยะว่าข้อมูลใดเป็นความจริง ข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนสามารถหาคำตอบจากคำถามทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล

ข้อเท็จจริงขึ้นอยู่กับหลักฐานที่มี หากมีการค้นพบหลักฐานหรือข้อมูลใหม่ ข้อเท็จจริงหรือคำอธิบายเกี่ยวกับความจริงในประวัติศาสตร์ย่อมสามารถเปลี่ยนแปลงได้

นักเรียนคิดว่าความจริงกับข้อเท็จจริง
แตกต่างกันอย่างไร



ตัวอย่าง

เรื่องราวจากเอกสารต่าง ๆ ที่แสดงลักษณะความจริงกับข้อเท็จจริง

กรณีของเขตแดนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สหพันธรัฐมาเลเซีย ถึงวันนี้ก็ยังไม่สามารถปักปันหลักเขตแดนได้ทั้งหมด โดยข้อเท็จจริง เนื่องจากเขตแดนระหว่างประเทศในแผนที่กับความเป็นจริงของพื้นที่อาจจะยังมีปัญหา และอุปสรรคบางประการที่ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงกันได้ ในรายละเอียด เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เป็นเรื่องอธิปไตยระหว่างประเทศ

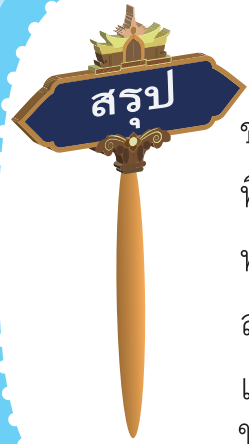
ที่มา : ทางออกเรื่องเขาพระวิหาร, โดยเรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์
๒๕๕๑, กรุงเทพฯ : มติชน

บทความนี้ได้ให้**ความจริง**บางประการ คือ

๑. ประเทศไทยมีเขตแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและสหพันธรัฐมาเลเซีย

๒. ปัจจุบันการปักปันหลักเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้านยังไม่สามารถปักปันได้ทั้งหมด

บทความนี้ได้ให้**ข้อเท็จจริง**บางประการ คือ ผู้เขียนบทความมีความเห็นว่าเขตแดนระหว่างประเทศในแผนที่กับความเป็นจริงของพื้นที่เป็นอุปสรรคทำให้ประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านไม่สามารถตกลงกันได้ ในรายละเอียด เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เป็นเรื่องอธิปไตยระหว่างประเทศ



ท้องถิ่นแต่ละแห่งจะมีวัฒนธรรม
ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิต
ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในแต่ละ
ท้องถิ่น การสืบค้นความเป็นมาหรือเหตุการณ์
สำคัญในท้องถิ่นจะทำให้เข้าใจเรื่องราวและ
เหตุการณ์ต่าง ๆ ในท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น และยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง



- นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับท้องถิ่น โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้
 - นักเรียนต้องการศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่นของตนเองเรื่องใดบ้าง
 - นักเรียนจะตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นอย่างไร
- นักเรียนรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นของตนเอง แล้วจำแนกเป็นหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง หรือหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แล้วสรุปความรู้ลงในตาราง

ตัวอย่าง

หลักฐานชั้นต้น	หลักฐานชั้นรอง	หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร	หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

- นักเรียนแบ่งกลุ่มสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น จากหลักฐานที่หลากหลาย เช่น หลักฐานชั้นต้น หลักฐานชั้นรอง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลความรู้อย่างมีเหตุผล และออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน
- นักเรียนอ่านบทความข่าวจากหนังสือพิมพ์หรือบทความทางประวัติศาสตร์ที่สนใจ จากนั้นฝึกจำแนกว่าข้อความใดเป็นความจริง และข้อความใดเป็นข้อเท็จจริง แล้วสรุปความรู้ว่าความจริงกับข้อเท็จจริงแตกต่างกันอย่างไร พร้อมออกมานำเสนอหน้าห้องเรียน

ท้องถิ่นของเรา

คนในท้องถิ่นมีประวัติความเป็นมาร่วมกัน ดังนั้นจึงมีลักษณะการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ภาษา และวัฒนธรรมร่วมกันในท้องถิ่น



การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น

การสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น สามารถทำได้โดยการสำรวจศึกษาหนังสือและเอกสาร การสอบถาม การบันทึกและเรียบเรียง และการนำเสนอเรื่องราวของท้องถิ่น



หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาท้องถิ่น

หลักฐานทางประวัติศาสตร์สามารถแบ่งได้หลายประเภท เช่น หลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร



การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น

คำถามเริ่มต้นที่ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ทำไม เพราะอะไร เพื่อนำไปสู่การสืบค้นหาแหล่งข้อมูล และหลักฐานทางประวัติศาสตร์



ความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น

ความจริง เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์



หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

การสร้างสรรค์อารยธรรม

ผังสาระการเรียนรู้

อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีน

การสร้างสรรค์อารยธรรม

อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

๑. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป (ส ๔.๒ ป.๕/๑)

ตัวชี้วัดปลายทาง

๒. อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป (ส ๔.๒ ป.๕/๒)

สาระสำคัญ

การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีนในดินแดนไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่งผลให้เกิดการรับวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ศาสนาและความเชื่อ ภาษา สถาปัตยกรรม

อิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย จีน และวัฒนธรรมต่างชาติ

วัฒนธรรมที่แพร่กระจายเข้ามาในประเทศไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น



▲ พระพุทธศาสนาได้รับอิทธิพลจากอินเดีย



▲ เทศกาลกินเจได้รับอิทธิพลจากจีน



▲ วันวาเลนไทน์ หรือวันแห่งความรักได้รับอิทธิพลจากตะวันตก